

התמעט הכח של תורה שבכתב, אסתר נחשבת סוף הנסים (יומא דף כט.)^א, וסוף תורה שבכתב, וכבר צריך להיות הארה של תורה שבעל-פה. ואומרת הגמרא מגילה (ו' ע"א) "שלחה אסתר לחכמים: 'כתבוני לדורות'" (בקשה שיכניסו אותה לספר התנ"ך, ושלא יסתיים התנ"ך בה ויתחיל כבר עכשיו תורה שבעל-פה). ובהתחלה החכמים לא הסכימו, עד שדרשו דרשה מיוחדת להכריח את הדבר שאסתר תהיה כתובה בספרי התנ"ך, אבל לולא זה, היה נגמר התנ"ך, ומשם היתה מתחילה תורה שבעל-פה.

המן ראה שנפל הגורל ביום של פטירת משה, העומק בעניין שהמן השיג שע"י זה נגמר הכח של משה שהוא בחינת 'תורה שבכתב', דהיינו שהתורה שבכתב נגמרה, ועניין התורה שבעל-פה עדיין לא התחיל, ולכן חשב שיוכל להצליח במזימה שלו, והוא לא ידע שז' באדר הוא גם יום הלידה, שזה מרמז שגם הנס של פורים עדיין יש בו את הכח של משה, כי נס פורים יהיה חלק מהתורה שבכתב. ואם כן התענית שזוכים הצדיקים להתענות ביום ז' באדר, זה על שנסתם כוח של תורה שבעל-פה בפטירת משה רבנו, ואלו שעושים הילולא הם שמחים על כך ש"לא מת משה אלא עומד ומשרת למעלה", ואפילו כשסבר המן שנגמר הכוח של תורה שבעל-פה, הנה בא נס פורים והוכיח לנו שמשם רבנו קיים, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (שזוהי הבחינה של תורה שבעל-פה) – הכול השיג משה רבנו. ומסביר 'אור החיים' הקדוש, שעיקר העבודה של החכמים הוא לגלות שכל דבר רמוז בתורה, והכוונה איפה הוא רמוז בתורה, וכמו שאומרת הגמרא (תענית ט.) "לית מילתא דלא רמיזא באורייתא", כל דבר צריך לדעת איפה האסמכתא שלו איפה הוא רמוז בתורה, שזוהי בחינת לקשור כתרים לאותיות.

"ושכנתי בתוכם" - בתוכו לא נאמר אלא בתוך כל אחד מישראל

פרשת זכור השנה היא בפרשת תרומה (על פי רוב זה יוצא בפרשת תצווה) שבה אנחנו עוסקים בעניין של המשכן, וכמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ענייני המשכן נלמדים בחמש פרשות (תרומה, תצווה, כי תשא, ויקהל, פקודי) וזה כמעט חצי מספר שמות שכולו עוסק בנושא הקמת המשכן. רבנו בליקוטי מוהר"ן (תורה צ"ד ח"א) מביא את המדרש (המובא בשל"ה הקדוש ובאלשיך) עה"פ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל". לכאורה הפשט של המדרש הזה קשה, כי אם באמת השראת השכינה היא בתוך כל אחד מישראל, אז למה צריך משכן, הרי השראת השכינה יכולה להיות בכל אחד בישראל? ועוד מובא במדרש (שמות רבה לג, א) למה הקב"ה ציווה על הקמת המשכן, אומר המדרש, משל למלך שהייתה לו בת יחידה שאהב אותה מאוד, וחיתן אותה עם בן של מלך אחר, וחרי כל החתונה והחגיגות, החתן רוצה לנסוע למקומו, ואז המלך אמר לחתן שלו: לומר לך אל תיקח את הבת

פרשת 'תרומה' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על תורה צד' חלק א'

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", המשכן שבלב כל יהודי

קליפת עמלק / חטא העגל גרם לבניית המשכן במדבר

ניתן לקבל במייל: 6537488@gmail.com

במה טעה המן בזה שלא ידע שז' באדר הוא יום הלידה

ביום שישי ז' באדר זו ההילולא של משה רבנו עליו השלום, ונראה שהעניין של משה רבנו קשור היטב עם חג הפורים, כמו שמסופר בגמרא מגילה (י"ג ע"ב) שהמן עשה גורל על החדשים וכשנפל הגורל בחדש שנפטר משה, שמח המן שמחה גדולה, כי שיצליח מחמת שנפל הגורל שלו ביום שנפטר משה. ואומרת הגמרא שהוא לא ידע שזה גם כן יום הלידה של משה, וכיוון ש'צדיקים במיתתם קרויים חיים', וככתוב במדרש (ספרי דברים פיסקא שני'): "לא מת משה אלא עומד ומשרת למעלה", ולכן אצל משה רבנו, מה שחשוב דווקא בעיקר זה היום הלידה.

כיצד משה לא ידע את חידושי ר' עקיבא הרי נגלה לו כל התורה

מה שאנחנו עושים ביום הזה מצד אחד הילולא, מצד שני תענית (כמו שנפסק בשולחן ערוך) שצמים ביום הזה, זה בגלל ההפסד הגדול של התורה שהפסדנו בהסתלקות משה רבנו, וכידוע שאפילו יהושע שאמר לו משה בגמרא (תמורה טז.), 'שאל ממני כל ספקות שיש לך', אמר יהושע למשה: אין לי שום ספק בתורה הכל ברור לי. ובכל זאת כתוב בגמרא (שם) שברגע שנפטר משה רבנו, מיד השתכחו מיהושע שלושת אלפים הלכות, וה'שכחה' היא תוצאה ישירה של פטירת משה רבנו ע"ה שגרמה למיעוט כח הקדושה והתורה בעולם. ואומר 'אור החיים' הקדוש (ויקרא יג, לז), שמצד אחד כתוב במדרש (ויקרא רבה כב, א) שמשם רבנו ידע את כל התורה כולה, אפילו מה שעתיד תלמיד ותיק לחדש, ומצד שני כתוב בגמרא (מנחות כט:) שמשם רבנו לא ידע את הדרשות שחידש רבי עקיבא, והאור החיים הקדוש מאריך בלשונו הנפלאה, ומסביר שבוודאי משה רבנו יודע הכל, גם את כל מה שעתיד רבי עקיבא לחדש, רק מה הוא לא יודע, איך לקשר את זה ולרמוז את זה בתורה שבכתב, זה הכח של ר' עקיבא שהיה קושר כתרי אותיות. מה זה 'כתרי אותיות'? זה לקשר את התורה שבעל פה אל התורה שבכתב.

חוב סיפור המגילה ידוע דוקא מהתורה שבעל פה

כשמתבוננים בנס של פורים, אז יש לנו את התורה שבכתב, שהיא 'מגילת אסתר', אך המדרשים על המגילה כ"כ מרובים, עד שבלי המדרשים אי אפשר לדעת את הסיפור האמיתי של המגילה, והסיבה לכך, כי מאז חורבן בית ראשון וגלות בבל,

אנחנו מצליחים להיות בקדושה, ולהיות משכן לשכינה, אבל הרבה פעמים לא, כי כבר הלב של כל יהודי אינו במצב שהוא בקביעות כל הזמן בקדושה כזו שהוא יכול להיות משכן לשכינה, ולכן אחרי חטא העגל דווקא (כמבואר במדרשים) נצטוונו להקים את המשכן כבר במדבר, בשביל העניין של צורך גבוה שיהיה מקום לקב"ה.

ועתה הכל מיושב, אלמלא חטא העגל היינו זוכים ל-"תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", היה מקום השראת השכינה של המשכן דווקא בארץ ישראל, כי שם זה מקום קדוש ומשם נברא כל העולם, ושם נברא האדם הראשון, וזה המקום המיוחד לבנות את בית המקדש. ומה שיש צורך גבוה שהקב"ה לא יכול להיפרד מהתורה, מצד זה אין בעיה, כי הלב של כל יהודי הוא מקום השראת השכינה, וכמ"ש "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – בתוך כל אחד מישראל, ואם היינו נשארים בקדושה ולא נופלים בחטא העגל, והיה מתקיים בנו: "אני אֶמְרָתִי אֱלֹקִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן בְּלִבְכֶם", (תהלים פב) ואומר הגאון מווילנה, שבאותו זמן עם ישראל היה כמעט במדרגה של אדם הראשון קודם החטא, (והוא מדגיש במעט כאדם הראשון קודם החטא), אז בלב של כל יהודי כבר היה מקום השראת השכינה, ולא היה צריך לעשות את המשכן מיד במדבר, כי מה שהקב"ה כביכול צריך את המשכן זה בשביל לא להיפרד מהתורה, זה היה מתקיים בזה שהוא שוכן בכל אחד מישראל, ואז היינו עושים את המשכן רק כשהיינו מגיעים לארץ ישראל, ושמה הקמת המשכן המקדש היא בשבילנו – בשביל להקריב את הקרבנות, וזהו מה שאומרת הגמרא בכתובות שהמקום של השראת השכינה זה שייך בארץ ישראל, אלא שלא הייתה ברירה והקדים ה' את זה מחמת געגועיו שנבנה לו משכן במדבר, כדי שלא יפרד כביכול מהתורה. וזה היה מפני חטא העגל, כי כבר לא היה שייך שכל יהודי יהיה משכן לשכינה בתמידות, והיה צריך שיהיה כבר במדבר מקום להשראת השכינה, כי הקב"ה לא יכול להפרד מהתורה הקדושה. וכך הכל מיושב נפלא.

המעשה בבנו של רבי שהקדים את חתונתו בשנים עשרה שנים

להוכיח את דברינו נביא את הסיפור מהגמרא בכתובות ונראה איך הכל 'כפתור ופרח'. הגמרא בכתובות (דף סב:) מספרת שרבי רצה לחתן את הבן שלו עם הבת של רבי יוסי בן זמרה, ואז היה המנהג שבשעת התנאים שעושים החתן והכלה פוסקים כמה שנים ילך החתן ללמוד לפני שהוא הוא כונס את הכלה. (הם היו מתחתנים בגיל מאוד צעיר וכשהיו כותבים תנאים, החתן היה הולך ללמוד כמה שנים, ואח"כ הוא חוזר להתחתן, וכדי שיהיה לו פת בסלו שהוא יודע שכבר יש לו את הכלה שלו, והוא רק משלים כמה שנים בלימוד התורה). ומביאה הגמרא שיש כמה תנאים שפסקו בין האירוסין לחתונה שנים עשרה שנה. ומסביר הבן איש חי בספרו 'בן יהודע', שהסיבה למה שנים עשרה שנה,

שלי, אינני יכול, כי הרי זו אשתך, ולהיפרד ממנה גם אני לא יכול, אלא מה תעשה, בכל מקום שתלכו תעשו קיטון אחד בשבילי שכשאני אתגעגע אני יבוא לגור אתכם". כך אחרי מתן תורה אמר הקב"ה לישראל: נתתי לכם את התורה, כמו שכתוב "תורה ציוה לנו משה מורשה" ודרשו בגמ' בברכות (דף נז.) אל תקרי "מורשה" – מאורסה, שאנחנו נשואים עם התורה הקדושה, וכיוון שהתורה היא שלנו, אומר הקב"ה אינני יכול לומר להשאיר אותה בשמים כי היא שלכם, אך מצד שני אני גם לא יכול להיפרד מהתורה הקדושה, וכיוון שכן אני מבקש שבכל נסיעה שאתם נוסעים במדבר, תעשו לי את המשכן כדי שאוכל לבוא ולדור אתכם". לפי המדרש יוצא שעיקר העניין במשכן זה בגלל שהקב"ה לא יכול להיפרד מהתורה הקדושה, ולכן הוא מבקש שנעשה לו קיטון (בית) כדי שיוכל להיות איתנו תמיד וככה הוא לא יפרד מהתורה הקדושה. זה מה שמובן במדרש.

האם הקמת המשכן היה צריך להיות בארץ ישראל או כבר במדבר

אלא שהגמרא בכתובות (פ"ב ע"ב) דורשת בפסוק: "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכן לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך" – מתי יבנה המקדש? כש"תביאמו ותטעמו בהר נחלתך" – כי הקמת המשכן תלויה בארץ ישראל, ואומרת הגמרא שם, שבאמת כך עלה במחשבה בהתחלה, שרק בארץ ישראל יהיה המשכן, ורק מרוב אהבה וחיבה שהקב"ה מחבב את עם ישראל, כביכול לא יכול להתאפק, וביקש שנעשה לו משכן כבר במדבר, אבל עיקר עניין של המשכן והמקדש – זה שייך לקדושת ארץ ישראל ולא למדבר, ורק מחמת הגעגועים והאהבה של הקב"ה הקדימו לעשות את זה כבר במדבר (תיכף נסביר איך יתכן כזה דבר שהקב"ה שינה את דעתו). ועוד קשה, הרי לפי המדרש עניין המשכן זה בגלל שהקב"ה לא יכול להיפרד מהתורה הקדושה, ואם כן המשכן תלוי במתן תורה ולא בארץ ישראל, ואיך אומרת הגמרא בכתובות הנ"ל, שהמשכן תלוי בארץ ישראל?

וליישב את שתי הקושיות אלו, התשובה היא ששתי הקושיות מיישבות אחת את השנייה, ונקדים שבאמת העניין של המשכן יש בו שתי בחינות: א. צורך של הקב"ה. ב. צורך של עם ישראל. צורך גבוה, זה כמו שכתוב במדרש שהקב"ה לא יכול להיפרד מהתורה, וכיוון שכן הוא רוצה שנעשה לו משכן כדי שהוא יוכל לבוא ולהיות עם עם ישראל, מצד שני יש גם כן צורך הדיוט כלומר הצורך של עם ישראל שיהיה לנו מקום להקריב קרבנות כדי לכפר עלינו, מקום שנוכל להתקרב אל הקב"ה, שזה היה המשכן ובית המקדש. ולכן אם ישראל לא היו עושים חטא העגל, לא היה צריך לעשות את הנקודה של צורך גבוה במשכן, היות שכל אחד בעם ישראל בעצמו – היה 'משכן' להשראת השכינה, וכמו שדרשו "בתוכו לא נאמר אלא בתוך כל אחד ואחד מישראל", אבל אחרי שחטאנו בחטא העגל, לפעמים

נגיעה, ובאמת יש כאן קצת סיבה לבן להתבייש במה שקרה, ולמה רבי מנחמו?

אך כפי שהסברנו רבי באמת רומז תוכחה לבן שלו במוסר נוקב, וכמו שרבינו אומר בליקוטי מוהר"ן [תורה ח' ח"ב] (שזו התורה שאנו זוכים ללמוד כעת בסדר היומי ביכל כתיבי רבנו), שלא כל אדם יודע להוכיח, וצריך להוכיח בחכמה בצורה כזאת, שאדרבה אתה תיתן טעם טוב במי שאתה מוכיח אותו, והנה דוגמה איך רבי מוכיח את הבן שלו בצורה שכל השומעים עוד אומרים איזה טוב עשה, אבל הבן מבין היטב את הדברים של האבא שלו, ואת התוכחה שלו, הרי באמת מה שהקב"ה רצה לעשות את המשכן והמקדש בארץ ישראל דווקא, כי בתחילה לא היה צריך את המשכן במדבר, (כי היינו קודם חטא העגל, בבחינת "בתוכם" – בתוך כל אחד מישראל, ואז בכל יהודי יש מקום להשראת שכינה ולכן מצד צורך גבוה, שהמשכן נצרך מפני שהקב"ה לא יכול להיפרד מהתורה, מספיק שיש בכל יהודי מקום להשראת השכינה), אבל כמו שהסברנו בגלל חטא העגל – ירדנו מהמדרגה הגבוהה שהיינו במתן תורה, ומעתה אין לנו את הקדושה הזאת בקביעות שאנו יכולים להיות מקור להשראת השכינה, לכן צריך מיד לעשות את המשכן כבר במדבר. וזה בדיוק מה שמוכיח רבי את הבן שלו ואומר: כמו שהקב"ה לא חיכה להיכנס לארץ כדי להשרות שכינתו במקדש, (כמ"ש "תביאמו ותטעמו וגו'"), מפני שהקב"ה התגעגע לתורה, ורצה מיד כבר במדבר שיבנו לו משכן, (והסיבה מפני חטא העגל), כך גם מה שאתה התגעגעת ורצית להקדים את החתונה, יש בזה את אותה בחינה של הקמת המשכן במדבר, שזה כתוצאה מחטא העגל. זה חכמה איך להוכיח, להגיד דברים שנשמעים לשני כיוונים ומי שהוכחת אותו לא מתבייש, כי זה נשמע מילים מתוקות, ואתה נתת בו ריח טוב. אתה אומר שיש בו מידת קונו, אבל מי שאתה מוכיח אותו, הוא כן מבין את עמק התוכחה, שהרי בנו של רבי התבייש, כי הכיר בעצמו שהוא לא לגמרי בסדר, שהרי מה שהוקדם המשכן להיות כבר במדבר ולא בא"י, זה רומז על חטא, ולכן גם זה שאתה לא תצליח ללמוד י"ב שנים ורק אח"כ להתחתן, יש בזה נקודת חולשה שעליה התביישת, וגם רבי מוכיח אותו על זה.

שבת זכור

נשבע הקב"ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה עמלק

עניין זה גם מתקשר לנו עם שבת זכור. כתוב בסוף בפרשת בשלח "כי יד על כס יזה מלחמה לה' בעמלק מדד דר" (וי, טז) (בשבת זכור אנחנו דווקא קוראים בסוף פר' כי תצא, ולא בפרשת בשלח, שהיא הקריאה של פורים), מה זה "כי יד על כס יזה"? כתוב במדרש (תנחומא סוף כי תצא) "נשבע הקב"ה שאין הכסא שלם ואין השם שלם (במילואו יהיה), עד שימחה זרעו של עמלק", מה זה אין השם שלם, הרי אנחנו יודעים שהשם הוא יהו"ה, וכן הנקודה הזאת שאין

כי החתן צריך לדעת את כל התורה שבעל-פה בשלמות, שהיא כל היששה סדרי משנה, עם כל הגמרות שעליהם וכל הפירושים, ולכן אומר ה'בן יהודע', ששה סדרים זה שנה לכל סדר, אלא שצריך שנה אחת לגרוס את המשניות והגמרא, ותורת כהנים, וכל המדרשים, שבשנה הזו אתה גורס וחוזר עד שאתה יודע הכל בעל פה ועוד שנה אחת להסביר לעיני ולדייק. ויוצא לפי דבריו שבשנה א' צריך לדעת את כל ענייני סדר זרעים בעל פה, זה נקרא לגרוס. ובשנה ב' אתה מעיין ומפלפל – לומד בעיין את כל סדר זרעים. וכן גם בשנה שלישית לומדים כל סדר מועד בגירסא, משנה, ותוספתא וגמרא, ובשנה רביעית לומדים את סדר מועד בעיין, וכך בכל סדר וסדר של המשנה עד שבשנה ה-12 הוא לומד בעיין את סדר טהרות].

רבי יוסי בן זמרה רצה שהחתונה תהיה מיד ולא שמיד ילך לשתים עשרה שנים, אז מה עשו, היות שבתו הייתה יפה במיוחד, (כמו שכתוב ברש"י מהדורה קמא, המובא בשיטה מקובצת כתובות ס"ב ע"ב) אזי עשו דבר פשוט, הם העבירו את הכלה לפני הבן של רבי שיראה אותה, וכשהוא ראה אותה ברוב יופיה, הוא אמר: אני רוצה ללמוד רק שש שנים (כלומר רק את השש שנים של לימוד בגרסה של ששה סדרי משנה) ואחר כך אני יבוא להתחתן (ואז אני אשלים את השש שנים של העיין). אלא שגם זה עדיין לא מצא חן בעיני ר' יוסי בן זמרה, הוא רצה את החתונה מיד, והם העבירו את הכלה לפני הבן של רבי עוד הפעם. וכשהחתן ראה אותה שוב, הוא אמר: טוב אני רוצה עכשיו להתחתן, אני לא רוצה לחכות, ואחר כך אלך ללמוד תורה שתיים עשרה שנים. ואומרת הגמרא, שהחתן ממש התבייש מאבא שלו – היינו מרבי, כי בהתחלה פסקו לו שתיים עשרה שנה ללמוד, ותוך כמה דקות הוא התהפך והחליט להתחתן מיד, ולכן היה מאוד מתבייש. אבל כשרבי שמע את הסיפור הוא אומר לו: "בני דעת מדעת קונך יש בך", מה פירוש? אומר לו אביו – רבי: כתוב בפסוק: "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך", כלומר שבתחילה הקב"ה רצה לבנות את בית המקדש (המשכן) רק בארץ ישראל, ואילו מיד אחרי מתן תורה כתוב בפרשתנו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", הקב"ה רוצה שנבנה משכן מיד כבר במדבר, ולא לחכות עד ארץ ישראל. וככה רבי מרגיע את הבן שלו, ואומר לו: זה בסדר אתה כמו הקב"ה שבהתחלה רצה לדחות את המשכן, ואחר כך מיהר.

ביאור עמוק כיצד רבי רומז תוכחה לבן שלו תוך כדי שמשבחו

ולכאורה איך רבי מנחם את הבן שלו, ואומר לו שהוא עושה כמו דעת קונו, הרי בנו מאוד התבייש בעצמו, ובצדק, שהרי בהתחלה רצית ללמוד תורה שתיים עשרה שנים, וכשגילית שהכלה כל כך יפה, מיהרת להסכים ולהתחתן מיד, זה לא נשמע כל כך כמו דעת קונך, כן מן הסתם משמיים רצו שתלך ללמוד תורה כמו שפסקו. שהרי על פי פשט של הסיפור (וכמו שפירש רש"י) יש כאן איזו

העגל, אבל כשעמלק קירר את האמבטיה, הקרירות הראשונה שהוא גרם, זה שיהיה אחר כך בחטא העגל, שהס"מ כבר העיז לבא ולהתלבש בערב רב, ולהחטיא את עם ישראל, וזהו: "אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדָרְךָ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹקִים" – זוהי קליפת עמלק שגורמת לקרר את האמבטיה הרתחת, וגורמת שהס"מ יבוא ויקטרג וינסה להחטיא את עם ישראל בחטא העגל. השורש של חטא העגל מגיע מעמלק. כי כשיצאנו ממצרים היינו בשלמות הכי גדולה, שאף אחד לא העז להתעסק איתנו, לא העליונים ולא התחתונים. ולכן אין השם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק, בגלל שכרגע אין בחינת "ושכנתי בתוכם" בתוך כל אחד ואחד מישראל בשלמות, בגלל חטא העגל, וכמו שהסברנו לולא חטא העגל לא היינו צריכים בכלל משכן במדבר, (כי המשכן היה בתוך כל אחד מישראל, ולא היה הקב"ה נפרד מהתורה), אלא רק בארץ ישראל בשביל הקרבת הקרבנות, אבל אחרי שעמלק קירר את האמבטי, והס"מ מחטיא אותנו בחטא העגל, כבר צריך משכן, כי אין השם והכיסא שלם. זה דבר מאוד עמוק להבין מה זה הטומאה הגדולה של עמלק.

פורים עניינו מחיית זכר עמלק

וזה מה שאנחנו עושים בפורים כל שנה ושנה "והימים האלה נזכרים ונעשים". כתוב במגילה שהרגו 75,000 איש מלבד מה שהרגו בשושן הבירה, וכותב התרגום שני, שכל אלו שנהרגו כולם היו עמלקים רשעים, וכל שנה ושנה כשמגיע ימי הפורים, יש החלשה לקליפת עמלק, ואנחנו יכולים לזכות שוב לקדושה, לקדושת מרדכי ואסתר. מרדכי כידוע הוא 'אפתשותא דמשה', וממילא זוכים כל שנה בפורים לקדושה של משה רבנו, כמו שפתחנו, שמשה הוא הבחינה של תורה שבכתב והתורה שבעל פה יחד, כי גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש – תורה שבעל פה הכל נמסר למשה. וכיון שמכניעים את קליפת עמלק, אפשר לקבל את התורה מחדש, ולכן "הדור וקיבלוה בימי אחשורוש". כי בתחילה במתן תורה אומרת הגמרא בשבת (פ"ה ע"א) יש "עדיין מודעה רבה לאורייתא", בגלל שהיה צריך להיות בדרך של "כפה עליהם הר כגיגית", שלא תהיה ברירה ובודאי יקבלו את התורה, אבל יש בזה חיסרון כי לא היתה קבלה מרצון ומאהבה גמורה. ומתי הצליחו עם ישראל לתקן את זה? בימי הפורים!!

כפיית הר כגיגית הוצרכה מחמת הקרירות של עמלק

ונבאר את הדברים, כי צריך להבין מדוע בתחילה היה כפייה של הר כגיגית, ומה התחדש בימי הפורים שקיבלנו ברצון? והביאור בזה, שהכל הוא מחמת עמלק, עמלק בא עוד אפילו לפני מתן תורה וקירר אותנו, הקרירות הזו ולכן היה צריך שתהיה כפיית הר כגיגית, כתוב "וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִים" (כמובא במדרש תנחומא שָׁרְפוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת – ולכן נתנו מקום לעמלק) ומזה

הכסא שלם והוא רק נקרא 'כס' ולא כיסא. ומה הביאור בזה? כשאנחנו מסתכלים על שם הוי"ה, שתי האותיות י"ה, הם מרמזים לפרצופים העליונים, (וי"ד זה כנגד אבא, והי"י כנגד אימא) לעומת זאת האותיות ו"ה, הן מרמזות לפרצופים התחתונים, שרומזים להנהגה של הקב"ה כאן למטה בעולם הזה. יוצא שאותיות י"ה – נשארן שלמות, ז"א שלמעלה בשמים אין שום חיסרון, אבל כאן למטה כל זמן שעדיין נמצא עמלק שהוא שורש הרע, והוא מציאות שכל כולו רע לגמרי, לכן כל זמן שהוא נמצא, אין הנהגה שהיא מתבטאת באותיות ו"ה (שהן האותיות של הנהגה וההשגחה בעולם הזה) וכביכול אין השם שלם. ואותו דבר גם במילה כיסא. שהיא מורכבת מ-כס ו-אל"ף, וכתוב בליקוטי מוהר"ן (תורה ו) שהאות א' נחלקת לשלשה חלקים – י' ו' י'. הוא"ו האמצעית מרמזת על השמיים, כמ"ש: "וימתחם כאוהל לשבת", זה השמים. הוי"ד העליונה היא מרמזת על העליונים, כגון המלאכים שהם למעלה מהשמים. והוי"ד התחתונה שמתחת הוא"ו היא כביכול תחת השמים, היא מרמזת עלינו על התחתונים. כשיש כסא שלם, כשיש את האות א' בשלמות – י' ו' י', גם מלכותו של הקב"ה שלימה, גם בעליונים וגם למטה, אבל כל זמן שעדיין יש רע בעולם, כגון האפיקורסות של עמלק, הקרירות של עמלק, כל הרע שהוא מקשה עלנו בתורה ובמצוות, הרי לא מדובר בעמלק הגשמי אלא מתייחסים יותר לקליפת עמלק; ("הצילני מקליפת המן עמלק, וקדשני בקדושת מרדכי ואסתר") אנחנו מדברים על הקליפה והטומאה של עמלק שמשפיעה רע בעולם, והיא גורמת שכביכול למטה בעולם הזה אין השם שלם, זאת אומרת לא ניכרת השגחת הקב"ה בשלמות, שהן אותיות ו"ה, וכמו כן לא ניכר אות א' של הכסא בשלמות, (אות א' זה: י' ו' י' – יו"ד העליונה היא השגחת הקב"ה למעלה, ואי"ו זה השמים, ויו"ד התחתונה זה ההשגחה של הקב"ה למטה) למה אין השם שלו ואין הכיסא שלם? בגלל שעדיין יש את זרעו של עמלק בעולם, ועמלק מפריע להשראת השכינה כאן למטה שזה האותיות ו"ה.

עמלק גורם לחטא העגל, שקירר את האמבטי גם בפני הס"מ

וזה מה שאמרנו – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כל זמן שעם ישראל אחרי מתן תורה עדיין לא חטא בעגל, היינו יכולים לקבל את השראת השכינה בשלמות, והיה גם אותיות ו"ק בשלמות, והיה גם הכיסא שלם, ולכן עמלק הוא זה שגורם את חטא העגל, וכמובא רש"י (דברים כה, יח) "אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדָרְךָ" – לשון קור וחוס, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו האומות יראים להילחם בכס, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטיה רותחת שאין כל ברירה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, ואף על פי שנכוה, קררה לאחרים לקפוץ לתוכה, עכ"ל. אפילו הס"מ לא העיז לקפוץ לתוך אמבטיה הרתחת' ולהתעסק עם בני ישראל להחטיאם בחטא

אמחה את זכר עמלק, אנחנו משאירים את הפעולה למעשה להקב"ה. בפעם הראשונה מי שעסק במחיית עמלק זה היה יהושע בן נון, ושם כתוב: "ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב", אומר רש"י: "שחתך ראשי גיבורים שלהם, אבל לא יכל לכלותם, ו היה על-פי הדיבור שהוא עדיין לא יכול לכלות את עמלק". אחר כך הייתה הזדמנות טובה בזמן שאול המלך, ואז הקב"ה באמת רצה לכלות את עמלק לגמרי, ואם היינו זוכים ע"י שאול המלך לכלות את עמלק – היה מתבטל הרע מהעולם, ואז היה בחינה של שני משיחים, שאול היה בחינת משיח בן יוסף, ודוד המלך זה היה משיח בן דוד, והיתה כבר גאולה שלמה, אבל כיון שכתוב: "ויחמול שאול על אגג וכו'", שאול מפסיד את המלוכה, על זה שהוא לא כיל את עמלק. הפעם השלישית – בימי מרדכי ואסתר עשינו מה שיכולנו, ועוד אסתר מבקשת יום נוסף בשושן כי היה שם עוד עמלקים, אבל הם לא ידעו מכולם ולא גמרו את כל העבודה בימי הפורים אז. הפעם הרביעית יהיה ע"י משיח צדקנו, ואז בעזרת השם נזכה לכלות את הרע של עמלק מהעולם לגמרי. ועל זה כתוב "כי מחה אמחה", זאת אומרת מי שיעשה את הפעולה הזאת בשלמות – זה דווקא הקב"ה, כי עמלק מאוד מעורבב, וכמו שהסברנו עמלק זה גם גלגולים של עמלק, (זה יכול להיות ערבי שהוא לא צאצא ישיר לעמלק, אבל יש לו נשמה של עמלק) וממילא גם בו יש את המצווה של מחיית עמלק, ואנחנו לא יודעים מי זה, ולכן כתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק" – אנחנו צריכים לזכור בפה, ולכן פרשת זכור היא מדאורייתא לפי רוב הפוסקים וככה נוהגים בית ישראל, והכוונה שאנחנו זוכרים בפה ואתה הקב"ה תעשה בפועל ותמחה ותאבד את העמלקים – "כי מחה אמחה (הקב"ה אומר על עצמו) את זכר עמלק מתחת השמים".

לקוטי מוהר"ן קמא תורה צ"ד

התורה שנלמד היום בליקוטי מוהר"ן (תורה צ"ד) "זְכַר חֲסֵדוֹ וְאַמִּינָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רְאוּ כָּל אֲפָסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ" אומר רבנו: "הַעֲנֵן הוּא כָּךְ, שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל דְּכָתִיב (ישעיה מ"ג): "לְכַבְּדֵי בְּרֵאתֵי וְצַרְתֵּי אֶף עֲשִׂיתֵי", דְּהֵינּוּ בְּרֵאָה יְצִירָה עֲשִׂיָה לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְכַבְּדֵי וְלְצַרְתֵּי הֵינּוּ יִשְׂרָאֵל, דְּכָתִיב (שְׁמוֹת כ"ה): "וַיִּשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם" וְדָרְשׁוּ רַז"ל "בְּתוֹכּוֹ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בְּתוֹכָם" מִלְּמַד שֶׁהַקְּב"ה מְשַׁרְה שְׂכִינְתּוֹ בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, נִמְצָא כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָא לְבוּשׁ, וְלְבוּשׁ נִקְרָא כְּבוֹד, כִּי "רַבִּי יוֹחָנָן קָרִי לְמֵאנָה מְכַבְּדוֹתָא" (שְׁפַת קַיָּה). נִמְצָא שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם רַב טוֹב".

רבנו מסביר שהתפקיד שלנו להיות לבוש לשכינה, כתוב: "ה' מלך גאות לבש", מה הכוונה? אנו אומרים כל יום ב'הודו': "תנו עוז לאלוקים, על ישראל גאותו ועוזו בשחקים" – עם ישראל

המקור של כל הרעות שהגיעו אחר כך במדבר, כי הכל מתחיל מזה שעמלק מקרר את האמבטי, ומקרר את קדושת ישראל, עד שעם ישראל לא מקבלים את התורה ברצון גמור, וצריך שהקב"ה יכפה עליהם הר כגיגית, קרירות מלשון מקרה – אפיקורסות, וקרירות בתורה ובמצוות, וכיון שלא היתה קבלת התורה בשלמות אלא רק מחמת כפיית הר כגיגית, לא הגינה עליהם התורה כל כך, ונעשה אחר חטא העגל (כמובא יסוד זה כבר בספרים).

וכל העניין של פורים יש בכוחו להחליש את הטומאה והקליפה של עמלק, ולכן כשהיה 'נס פורים' נחלש מאוד הכוח של קליפת עמלק, ונהרגו הרבה מאוד עמלקים, ומיד עם ישראל מקבלים שוב פעם את התורה, והפעם ברצון, הם לא צריכים כפיית הר כגיגית, אלא באהבה ובשמחה, ולמה? כי יש החלשה של קליפת עמלק. וזהו הביאור הקשר העמוק, בין קבלת התורה שוב פעם בפורים, לבין מחיית עמלק שהיתה אז.

מי הוא היום עמלק, הסיפור עם הגר"ח קניבסקי

היום אין לנו מה לעשות כל כך בפועל במצוה הזאת של מחיית זכר עמלק, אנחנו אפילו לא יודעים מי זה עמלק, אמנם מקובל לנו שעמלק בכל דור, הם אלו שרוצים להשמיד להרוג ולאבד, בדור הקודם זה היה החיה הנאצית, בדור הזה זה האיראנים והפלסטינים, כל אלו שיש להם שנאה יוקדת לעם ישראל בהם מלובש עמלק, בהם מגולגל עמלק, אפילו שהם אינם ישירות מזרעו, אבל הם מקבלים את הנפש שלו.

יש סיפור שהיה איזה יהודי שעשה תאונת דרכים והרג שני זקנים גויים (זקן וזקנה), וזה גרם לו צער מאוד גדול, והוא לא נרגע עד שהוא בא לרבי חיים קניבסקי וסיפר לו כל מה שהיה, והרב אמר לו: "אין לך מה לדאוג, הם עמלקים". הרב ראה ברוח הקודש שלו אותם הזקנים שעשית איתם תאונת דרכים והרגת אותם, שני הגויים האלו הם היו עמלקים, ואתה יכול להיות רגוע. אותו היהודי מספר שהוא גם זכה לראות את זה בחוש, אחרי שמתו אותם גויים עשו הילדים מכירה של החפצים שלהם לכל המרבה במחיר, והיהודי הזה הלך למכירה הזאת, ונכנס לבית של אותו הזקן ואשתו הגויים שמתו על ידו, וכשהוא חיפש בחפצים שעומדים שם למכירה, הוא רואה תמונה של אותו גוי כשהיה צעיר לבוש במדי אס אס עם אשתו הנאצית, יימח שמם וזכרם, ומיד ראה את אמיתות דברי הרוח הקודש ל רבי חיים קניבסקי שהם עמלקים.

עתה עיקר המצווה לזכות, את המחייבה המשולמת יעשה הקב"ה

הנקודה הזאת שגם כיום יש עדיין עמלקים, אבל למעשה אנחנו לא יודעים מי הוא עמלק, לכן: "זכור את אשר עשה לך עמלק", כל המצווה שלנו היא לזכור, אנחנו נעשה את הזכירה שלנו בפה, והקב"ה יעשה את המחייבה בפועל, כמו שכתוב "כי מחה

כאלה בשכל זה השגות גבוהות. ולהשיג השגות? השלב הראשון, הוא להאמין להאמין באמונה שלימה שיש את הדבר הזה, שבכל אות ואות בתורה מלוּבש קדושתו יתברך, ובכל חפץ ובריה בעולם מלוּבשת קדושתו יתברך, וכשאתה מסתכל על כל דבר ודבר מכל הדברים הגשמיים, אתה מסתכל ורואה שיש בהם קדושה, ואז כבר האמונה נותנת לך את ההכשרה שתגיע להשגה – היינו להשיג ולהבין את הדברים גם בשכל.

ביום ט' באדר זה היארצייט של מורי ורבי הרב שמואל אורבך, והוא אמר דבר שממש מתקשר לנקודה שאנחנו מדברים. מה שהתורה מאריכה כל כך בסיפור של האבות הקדושים, הרי השאלה הראשונה שרש"י שואל שהיה צריך להתחיל את התורה מ"החודש הזה לכם", ולהתחיל במצוות, ובשביל מה כל הסיפורים של ספר בראשית וספר שמות, אכן יש בזה נקודה מאוד חשובה, להראות לנו את הכח הגדול של קדושת האבות, שכל דבר ודבר שעשו אבות הקדושים וגם הפעולות הגשמיות, כמו שאברהם חפר בארות, וכן יצחק, וכמו שיעקב הניח את המקלות ברהטים, וכל הדברים כולם, מכל פעולה גשמית של האבות אפשר לעשות תורה. הנושא זה משתלב כל כך, שהנושא הוא לראות את הקב"ה, לראות את האלוקות בכל דבר ודבר בבריאה, זה התפקיד של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". זאת אומרת שתקדש את החומר, תקדש כל דבר ודבר בבריאה, עד שהוא יהיה מקום להשראת השכינה. ואיך עושים זאת? אומר רבנו ע"י אמונה. כי להשיג את זה בתור השגה זה כבר מדרגה מאוד גבוהה, אבל בתור אמונה זה אפשרי לכל אחד.

והעצה למעשה, בשעת ההתבודדות צריך לחשוב ולהאמין שיש אלוקות בכל דבר, ולנסות למצוא את הרמזים שהקב"ה מרמז לך בכל דבר ועניין, ושכל דבר ודבר בעולם, באמת הוא מקור להשראת השכינה, ההיפך מקליפת עמלק שהוא מקרר את עם ישראל, כל העניין של עמלק שהוא להראות שהכל על פי טבע ומקרה, ולכן העניין של עם ישראל "והיה כאשר ירים משה ידו" – ואז היו ישראל מסתכלים כלפי מעלה והעמלקים היו נופלים, זה הנקודה של מלחמת עמלק. וזה גם העניין של חג פורים בפורים אנחנו מסתכלים כלפי מעלה, בפורים אנחנו יודעים שהכול זה בחינת "ונהפוך הוא", הכל הוא בהשגחה, היפך הטבע והיפך השכל, אלא בכל דבר יש בו את הקדושה. ואם כן יש לנו ברוך השם מטען של עבודה לעבוד בפרשת זכור, ובימי הפורים הקדושים שממשמשים ובאים עלינו. ה' יזכנו אמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם – צדוק בן צאלח – חיים בן מוסא ו"ל ת.נ.צ.ב.ה.)

זה כביכול הגאווה של הקב"ה, הגאווה זה הלבוש של הקב"ה, הקב"ה רוחני אין אפשרות להשיג אותו כאן בעולם, איך בכל אופן אפשר להשיג? ע"י המלוּבש, (כמו מי שהוא רואה ואינו נראה, אתה לא יכול לראות אותו, אבל אם הוא לובש בגדים אתה רואה אותו), וכך הקב"ה אפשר להשיגו ע"י המלוּבש שלו. מה זה המלוּבש של הקב"ה? "ה' מלך גאות לבש", עם ישראל הם הלבוש, והם הכבוד שלו, כי לבוש זה כבוד, ורבנו מביא את הגמרא בשבת ש'רבי יוחנן קרי למאני מכבודתא', מה מכבד אותי? הבגדים שלי, אדם לובש בגדים מכובדים הוא מכובד, ולכן הכבוד של הקב"ה זה הלבוש שלו שזה עם ישראל.

הקב"ה רוצה כל הזמן להיטיב לעם ישראל, ויש זמן שהקב"ה לא יכול להיטיב לגמרי, והסיבה – אומר רבנו, שאור החסד הוא כל כך גדול וגבוה, שאין לנו את הכלים להחזיק אותו, ולכן צריך צמצום, כשהקב"ה ברא את העולם הוא עשה צמצום כדי להשפיע חסד, כי מחמת ריבוי האור לא היינו יכולים לקבל שום דבר. מה זה הצמצום הזה? אומר רבנו זה אותיות של התורה הקדושה. האותיות של התורה הם משמשות להיות כצמצום לאור העליון של השם יתברך. ורבנו מסביר שכל מה שנברא בששת ימי המעשה – הוא מקבל את האותיות א', ב', וכו' עד ו', שזה כנגד ששת ימי בראשית. איך זוכים לקבל את האות השביעית שזו האות ז? זה ע"י אמונה. "וכל מעשהו באמונה" – ע"י שיש אמונה שבכל דבר ודבר שהקב"ה עשה בעולם מלוּבש בו אלוקות, האמונה הזאת היא המשלימה את כל דבר ודבר.

אז דבר הבחינה של שבת. מה היה חסר לעולם? שבת. השבת שהיא נקראת האמונה, היא המשלימה את הבריאה להיות מושלמת. ולכן כשאתה מאמין שבכל דבר בעולם יש אותיות קדושות, יש בו התגלות אלוקות, ורצון הבורא יתברך (אע"פ שאני לא יכול להשיג את זה בשכל), האמונה הזאת, היא זו שנותנת את השלמות של כל הדברים.

דיברנו על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", איך אני יכול היום לקיים את זה? (הרי אמרנו שזו ההשגה מאוד גדולה, כי אם היינו זוכים לזה בשלמות, לא היינו צריכים לעשות את המשכן במדבר, אלא רק בארץ ישראל, כי הרי כל יהודי היה משכן לשכינה, וכנ"ל). התשובה: אם בכל דבר שאתה רואה ומסתכל, תאמין שיש בו אלוקות, וא"כ תחפש לראות בו את האלוקות, ובזה אתה עושה בכל דבר מקום והשראה להקב"ה.

וזו התורה הראשונה בליקוטי מוה"ר"ן: "כי צריך האיש הישראלי להסתכל בשכל של כל דבר ודבר", כלומר לנסות לקלוט מכל דבר ודבר בבריאה, איך הוא מראה לי את כבוד השם, איך נראה כאן את אלוקותו של הקב"ה, ואיך הוא מרמז לי משהו בעבודת השם – כשאתה פועל בדבר הזה אתה מעלה אותו ועושה אותו מקום משכן לשכינה. ואיך עושים את זה? באמונה, כי בהתחלה אתה לא יכול להבין את זה בשכל, להבין דברים